

DOMONKOS LÁSZLÓ

A PATIKUS IGAZSÁGA

SEPSISZENTGYÖRGY román megszállása után Balázsovich Sándor helybéli patikus nem menekül el városka nagy részével együtt, hanem otthonában marad, és... és naplót ír. Regisztrál, rögzít, dokumentál azokról a rém-napokról, lidércnyomás-hetekről.

Ezt az apropót – s tény, hogy a napló fönmaradt, ő meg ráakadt – használja ki Nagy Szabolcs, a veszprémi levéltár kutatója, a korszak egyik legértőbb, legreményteljesebb fiatal specialistája arra, hogy színvonalas és elgondolkodtató bevezetővel és a megfelelő, nélkülözhetetlen jegyzetanyaggal közzétegye a patikus diáriumát (*Az 1916-os román megszállás egy sepsiszentgyörgyi patikus szemével – Balázsovich Sándor naplója*). Egyben a ránk rontó történelem és emberi gyarlóságaink nem egy összefüggésének izgalmas manifesztumát is átnyújtva az olvasónak.

Balázsovich esetében komolyan felmerül(het) a kollaborálás – magyarul: a hazaárulás – gyanúja. „Vádként (...) Balázsovich Sándorral kapcsolatban is felmerült” – írja a bevezetőben Nagy Szabolcs. „A levéltári iratok alapján Balázsovichot a magyar uralom visszatérte után feljelentették, illetve bűnügyi vizsgálatot is folytattak ellene. A sors fintora, hogy míg (...) Háromszék vármegye főispánjának iratai között tucatszám őrződtek meg kollaboráns perek iratai, addig a Balázsovichcsal kapcsolatos dokumentumoknak csak az iratborítói maradtak ránk, lehetetlenné téve megvádolása körülményeinek tisztázását. Ő maga többször utal (...) az ellene felmerült vádakra (...), úgy

tűnik, ugyanazokat a sztereotip vádakat hangoztatták feljelentői, mint más, később felmentett megvádoltak ellen, de természetesen ennek alapján ártatlansága biztosan nem állítható.”

Biztosan ugyan ez valóban nem állítható – miként az ellenkezője sem –, de annál inkább, vagy talán: mindezek ellenére, mindezekkel együtt! – látványosan áll előttünk egy száz esztendővel ezelőtti háromszéki patikus igazi igazsága. Méghozzá naplójának révén. Ami tekinthető persze némi csúsztatásokkal teli, öngazoló próbálkozásnak éppúgy, mint nagyon is reális, a kort és az eseményeket hűségesen tükröző-felmutató forrásnak. Ám javaslom: ne mi döntsük el a kérdést. (Nagy Szabolcs sem vállalkozik erre.) Vegyünk inkább szemügyre egy-két részletet Balázsovich Sándor naplójából.

Szeptember 7-én írja: „Gyönyörű holdvilágos este van, s nyitott ablaknál írom e sorokat. Ma sírva panaszkodtak egymásnak az emberek a polgárság lakásainak kifosztása miatt, és senki sem mert egész nap mutatkozni az utcán. Sokan azt mondták, hogy nem bírják tovább nézni ezt a pusztítást, s elmenekülnek, vagy öngyilkosok lesznek. A jó Isten oltalmába ajánlom magam.” A következő napon: „Ma éjjel nem raboltak ki oly sok lakást, mint tegnap, de hisz nem is maradt mit kifosztani, mert tegnap jóformán minden lakást kifosztottak. Ma megnéztem Kese és Lantos lakását, borzalom volt nézni ezt a lelketlen rombolást, amit véghezvittek. Kesénél az ebédlőszekrényeket is összetörték, a párnákat felszaggatták.” És minden elmúltán, november 3-án: „Borzasztó volt ez az oláh invázió, s legborzasztóbb volt az, hogy ily csőcselék között kellett maradni itthon, s most a legképtelenebb gyarlóságokat kell elszenvedni.”

Ennyi, úgy vélem, elég is. Máris előttünk áll a sepsiszentgyörgyi patikus igazsága. Az ember igazsága. Aki gyarló lehet, de ha az elemi tisztesség követelményeinek eleget téve az igazságnak, a történeti valóságnak is meghódol – végül is az igazság, a történeti igazság oldalán áll. És ez a lényeg.

Nagy Szabolcs: *Az 1916-os román megszállás egy sepsiszentgyörgyi patikus szemével*. In: Székely Nemzeti Múzeum. *Acta Siculica* [5], 2011.

10. Honvédgyalozezred Uzvölgyön Erdély védelmében, 1916. október 14–23.